

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

לקוטי שיחות

על פרשיות השבוע, חגים ומועדים

•

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

הושענא רבה

(חלק בט)

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ושש לבריאה

מחזור הראשון של לימוד הלקוטי שיחות

שבוע חג הסוכות, יג"ט תשרי, ה'תשפ"ו (א)

LIKKUTEI SICHOT

Copyright © 2025
by

KEHOT PUBLICATION SOCIETY®

770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213

(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718

editor@kehot.com / www.kehot.org

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior permission from the copyright holder.

Kehot Publication Society® and the Kehot logo are registered trademarks
of Merkos L'Inyonei Chinuch.

For dedications of the weekly Sichos, please contact us at: dedications@kehot.com

הושענא רבה

אָבער „אין נוטלין אותה (די ערבה) כל שבעת ימי החג זכר למקדש אלא ביום השביעי בלבד הוא שנוטלין אותה בזמן הזה“⁶. ד.ה. אַז אין די פריערדיקע ימי הסוכות איז בכלל נישט דער ענין פון „ערבה“.

ב. נאָך אַן ענין מיט וועלכן הושענא רבה איז אויסגעטיילט לאחרי החורבן:

מ'האָט מדייק געווען אין קביעות החדשים, אַז הושענא רבה זאָל נישט אוי-ספּאַלן בשבת: בשעת מ'האָט געזען אַז יום ערבה וועט אויספּאַלן בשבת פלעגט מען מער זיין איינעם פון די חדשים כדי אַז הושענא רבה זאָל זיין ביום אחד (לאחר השבת) און מ'זאָל נישט דאַרפן מבטל זיין נטילת ערבה⁷, און ווי עס שטייט אין ירושלמי⁸: „ר' סימון מפקד לאילין דמחשבין יהבון דעתכון דלא תעבדון לא תקיעתה בשבת ולא ערבתא בשבתא ואין אדחקתון עבדון תקיעתה ולא תעבדון ערבתא“.

און אַזוי איז אויך נאָכדעם (ווען מ'האָט נישט מקדש געווען עפ"י הרא"י) ווען די קביעות החדשים איז על פי החשבון, איז דאָס אויסגעטיילט באופן

א. פון די ענינים אין וועלכע הושענא רבה איז אויסגעטיילט פון די אַנדערע ימי הסוכות:

(א) בכל ימי הסוכות האָט מען מקיף² געווען דעם מזבח בלויז איין מאל, אָבער בהושענא רבה – זיבן מאל³.

(ב) בכל ימי החג איז זקיפת ערבה בצדי המזבח⁴ געווען נאָר ווען ס'איז חל באחד מששת ימי החול, „חל יום שבת להיות בתוך החג אין זוקפין ערבה אלא אם כן חל יום שביעי להיות בשבת זוקפין אותה בשבת כדי לפרסמה שהיא מצוה“⁵.

דאָס אַלץ איז בזמן המקדש. בזמן הזה

(1) בפרטיות ע"ד הושענא רבה ודיניו – ראה אנציקלופדי' תלמודית בערכו. וש"נ.

(2) אם ענין זה שייך למצות ערבה תלוי כלאורה בהשקו"ט והמחלוקת אם מקיפין בערבה או בלולב – סוכה מג, ב (ורמב"ם) (שבעה ערה הבאה) שהוא בלולב. וראה בפרטיות בהנסמך באנציקלופדי' תלמודית שם ס"ב.

(3) משנה שם מה, א. רמב"ם הל' לולב פ"ז הכ"ג.

(4) ל' המשנה (סוכה מה, א „זוקפין אותן כו") והרמב"ם שם הכ"א (זוקפין אותן .. זוקפין ערבה). וראה סוכה מג, ב – מחלוקת אם ערבה בזקיפה או בנטילה, ובתורה זוקפין (שם מה, א) דלמ"ד בנטילה – זוקפין אותן אח"כ.

(5) לשון הרמב"ם שם – ממשנה סוכה מב, ב; גמרא שם מג, ריש ע"ב. ובגמרא שם „כדי לפרסמה שהיא מן התורה“ – ראה פרש"י שם (ובריטב"א שם: לפי שהבייתוסים חולקין בדבר שאינה מפורשת בכתוב כו'. ועיי"ש להלן בריטב"א ד"ה ופרקינן דלא איקלע). ובפיה"מ להרמב"ם סוכה פ"ד מ"ג „כדי לפרסמה וידעו שהיא חובה וכך אמרו כדי לפרסמה שהיא מן התורה“. וראה רבינו מנחם לרמב"ם שם הכ"א. ואכ"מ.

(6) ל' הרמב"ם שם הכ"ב. ולהעיר שהרמב"ם כתב ע"ד נטילת ערבה בזמן הזה זכר למקדש בהמשך (אותה) ההלכה אודות נטילת ערבה (במקדש) בשבת. וראה ב"י ולבוש או"ח סתרס"ד (ס"ב) הטעם שקבעו יום ז' לערבה, מפני שגם במקדש ה' יום זה יותר מיוחד לערבה, שהיו נוטלין אותה גם כשחל בשבת.

(7) סוכה מג, ב. וברש"י ותוס' שם ד"ה לא איקלע.

(8) סוכה פ"ד סה"א – הובא בתוס' שם (בשינוי קצת).

ג. אַלע ענינים פון תורה זיינען מדויק בתכלית. איז מובן, אַז דאָס גופא וואָס נאָר צוליב מצות ערבה איז מען מעבר החודש כדי צו מקיים זיין מצות ערבה, איז פאַרשטאַנדיק, אַז אַט די מצוה האָט אין זיך אַן ענין מיוחד מיט וועלכן זי איז אויסגעטיילט פון די אַנ-דערע מצות.

וועט מען דאָס פאַרשטיין בהקדם הביאור אין דעם גדר פון מצות ערבה בכלל, וואָס איז געווען אַ מצוה בפ"ע בביהמ"ק (אויסער דער מצות ערבה שב-לולב): „כיצד¹⁵ היתה מצותה בכל יום ויום משבעת הימים היו מביאין מורביות של ערבה וזוקפין אותן על צדדי המזבח וראשיהן כפופין על גבי המזבח, ובעת שהיו מביאין אותה וסודרין אותה תו-קעין ומריעין ותוקעין“.

דאָס וואָס ערבה איז געווען אַ באַזונ-דער מצוה פאַר זיך, קען מען לערנען אויף צוויי אופנים:

א) אַז דאָס איז נאָר אַ באַזונדערע פעולה, אַ באַזונדער מעשה המצוה מיט דער ערבה, ד.ה. דער גדר פון ערבה איז דער זעלבער ווי ביי דער ערבה שבולב, נאָר ס'איז דאָ נאָך אַ מצוה וואָס ווערט געטאָן מיט דער ערבה¹⁶.

ב) ס'איז ניט נאָר אַ באַזונדער מעשה המצוה ביי דעם גברא (אין ביהמ"ק), נאָר ס'איז אַן אַנדער חפצא של ערבה.

איינע פון די נפק"מ שבוה להלכה: לויטן ערשטן אופן דאַרף אויסקומען אַז

(15) לשון הרמב"ם שם הכ"א – ממשנה סוכה מה, א.

(16) וצ"ע אם להדיעה שנלמד מ„ערבי נחל“ (ראה לקמן בפנים) הוי במנין המצות אלא שנכללה בהמצוה ד' מינים. וראה לח"מ הל' לולב שם הכ"ב. ואכ"מ.

אַז הושענא רבה פאַלט קיינמאָל ניט אויס בשבת⁹ (ולכמה דיעות בראשונים¹⁰ איז דאָס דער טעם אויפן כלל אַז „לא אדיו ראש“, ווייל אויב ר"ה וועט חל זיין ביום א' וועט הושענא רבה אויספאלן בשבת), אע"פ אַז בנוגע שופר ולולב „לא¹¹ חיישינן, אע"פ שיום ראשון דאר-רייתא“.

פרעגט תוס'¹²: ווי קען מען אַזוי זאָגן, אַז „איום ערבה שהוא זכר למקדש בעלמא חיישינן ואהני דאורייתא לא חיישינן“? און תוס' ענטפערט, אַז „אין הכי נמי דהני דכתיבי בהדיא לא אתי לפקוקי בהו בשאר שנים אבל ערבה דרבנן אתי לפקוקי בה“ (ובלשון הפ' רישא¹³: „ומפני היראה שלא ישתכח מישראל מצוה זו שיהא קלה על האדם עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה“¹⁴).

(9) תוס' שם. ר"ן (ד"ה ופרכינן תו) וריטב"א (ד"ה ופרכינן דלא איקלע) שם. טושו"ע או"ח סתכ"ח ס"א.

(10) הראב"ד בהשגותיו הל' קדה"ח פ"ז ה"ז. תשב"ץ ח"א סקל"ה בשם הר"ס ג. וראה גם מג"א ומתצית השקל (בשם הרשב"א) שם. ועוד. וראה לקו"ש ח"ז ע' 52 הערה 28. אנציקלופדי תלמודית שם ס"ד.

(11) ל' התוס' שם.

(12) שם. וראה גם ריטב"א, ר"ן, ספר המכתם, ועוד – סוכה שם.

(13) לטור או"ח ר"ס תכת.

(14) ובקרבן העדה לירושלמי שם „ערבה דברי קבלה וצריכה חיזוק“. ולכאורה אין כוונתו דברי קבלה ככ"מ, דהרי המדובר לאחר זמן המקדש דהוי מנהג נביאים* (ולא הוי בגדר דברי קבלה). ולהעיר מספר הפרס לרש"י (הוצאת עהרנרייך ע' קעו). ראבי"ה (הל' לולב סתרצ"ט) דערבה הלמ"מ וצריכה חיזוק. וראה רבינו מנוח שנסמן לעיל סוף הערה 5.

(*) ולהעיר מלשון הגמ' שם (נד, רע"ב) „כאן בגבולין, ובתווי"ט סוכה פ"ז מ"ג: דבגבולין אינה אלא מנהג נביאים אפילו בזמן הבית.

נָאָר ס'איז אַן אַנדער חפצא של ערבה. וואָס דערפאַר (א) „אין אדם יוצא ידי חובתו בערבה שבלולב“ – וואָס פון פשטות הלשון איז לכאורה משמע, אַז מ'איז ניט יוצא אפילו ווען ער נעמט די ערבה בפ"ע, ניט צוזאמען מיטן לולב²². (ב) „שיעורה אפילו עלה אחד בכד אחד“²³, כנ"ל²⁴.

עפ"ז קומט אויס, אַז לויט שיטת הרמב"ם באַשטייט אין דעם די מחלוקת צווישן אבא שאול און די רבנן²⁵: אבא שאול לערנט אָפּ ערבה שבמקדש פון „ערבי נחל כתיב שתיים אחת ללולב ואחת למקדש“, און די רבנן זאָגן „הלכתא גמירי לה“, ס'איז הלכה למשה מסיני (אזוי ווי „עשר נטיות... וניסוך המים“).

(22) ראה גמרא שם. ובמאירי שם לאחר שפי' (דברי הגמ') „ואפי' הגבי' את הלולב לשם לולב וחזר והגביהו לשם ערבה אינו כלום שצריכה היא להנטל בפני עצמה“ מוסיף „ואין צריך לומר שלא להסירה מן הלולב ליטול בפני עצמה שהרי מוקצית היא למצוה“. וי"ל שאי"ז (רק) ענין צדדי, אלא שתלוי בהנ"ל, דאם הוי חפצא אחרת של ערבה אז י"ל שהוקצה למצוה דד' מינים ואין ליטלה מן הלולב. משא"כ אם הוי רק שינוי (מצוה בפ"ע) בפעולת הגברא. ועצ"ע. אבל ראה בכורי יעקב לשו"ע או"ח סתרס"ד סק"ח.

(23) ודלא כמ"ש שם ה"ח בשיעור הדס וערבה שבלולב שהוא שלשה עלין לחין והוא שיהי' בראש הבד.

(24) וראה פרש"י שם מד, ב ד"ה עלה אחד: וכי אמרינן לעיל ג' טפחים לגבי לולב כו' אבל ערבה שהי' מקיפין בה בפני עצמה כל דהו סגי.

בר"ן שבערה 18 מסיים „ומיהו מסתברא דשיעור ארכה כשיעור אורך ערבה שבלולב שלא מצינו שהקלו בה בזה“ (וכי' בשו"ע שם ס"ד. וברמ"א שם: וכל הפוסל בערבה שבלולב פוסל בערבה זו). אבל במנ"ח מצוה שכד דגם מדברי הרמב"ם נראה דס"ל דכל דהוא סגי כרש"י „מדסתם ולא פירש“.

(25) שם מד, א.

דער שיעור ערבה שבמקדש איז דער זעלבער שיעור ווי די ערבה שבלולב, ווייל ס'איז די זעלבע חפצא של ערבה ביי ביידע מצות. אָבער לויטן צווייטן אופן, אַז דער חידוש ביי ערבה שבמקדש איז, וואָס דאָס איז אַן אַנדער חפצא של ערבה, איז י"ל אַז ס'איז דאָ אַ חילוק ביניהן אין דעם שיעור הערבה.

ועפ"ז קען מען לכאורה זאָגן, אַז דערמיט איז פאַרבונדן די מחלוקת בגמרא¹⁷ וועגן שיעור ערבה שבמקדש – צי זי דאַרף האָבן ג' בדי עלין לחין (ע"ד¹⁸ ווי די ערבה שבלולב¹⁹), אָדער ס'איז ביי איר גענוג אפילו עלה אחד בכד אחד.

ויתירה מזו: דער רמב"ם פסק'נט²⁰: „הלכה למשה מסיני שמביאין במקדש ערבה אחרת חוץ מערבה שבלולב ואין אדם יוצא ידי חובתו בערבה שבלולב ושיעורה אפילו עלה אחד בכד אחד“.

פון דיוק לשון הרמב"ם („ערבה אחרת חוץ מערבה שבלולב, ואין אדם יוצא כו"ו²¹) איז משמע אַז דאָס איז ניט בלויז אַ באַזונדער פעולת ומעשה הגברא,

(17) שם מד, ב.

(18) ראה ר"ן שם מד, ב (ולהעיר מריטב"א שם ד"ה אמר ר' אמי. פרמ"ג (א"א) או"ח סי' תרסד סק"ח) דטעמא דר"נ דס"ל ג' בדי עלין לחין כו' ד, פּעמ"ם שאדם נוטל ערבה בפני עצמה לצאת בה ממצות ערבה שעם הלולב [ומשום דאיפולגו תנאי בערבות דאיכא מאן דאמר ערבה אחת ואיכא מ"ד שתי ערבות בעי ר"נ ג' בדין שיהא ניכר שלשם מצות ערבה נוטל אותה ולא לשם מצות ערבה שבלולב] ור"ש פליג כו"ו.

(19) ראה שם לג, א (לענין הדס שבלולב). רמב"ם שם ה"ח „שלשה עלין לחין כשרים“ בנוגע (להדס) ערבה שבלולב.

(20) שם ה"כ – מסוכה שם מד, ב.

(21) דלכאורה הול"ל בקיצור „הלמ"מ שמביאין במקדש ערבה אחרת ואין אדם יוצא יד"ח בערבה שבלולב" וכיו"ב.

מע"ט. . הדס שיש בו ריח ואין בו טעם
 .. ישראל. . שיש בהם מע"ט ואין בהם
 תורה. . ערבה זו אין בה טעם ואין בה
 ריח. . ישראל. . שאין בהם לא תורה
 ולא מע"ט.

פון שטחיות לשון המדרש קומט אויס,
 אַז דוקא אתרוג איז מרמז אויף דעם
 סוג אידן וואָס האָבן ביידע ענינים,
 תורה און מע"ט; משא"כ ביי די אַנדערע
 סוגים פעלט איין פרט – תורה אָדער
 קיום המצות, אָדער אַז עס פעלן
 ביידע ענינים.

אין דעם איז כ"ק מו"ח אדמו"ר מפרש
 – ווי ער זאָגט דאָרט – „דכל ישראל
 הם שווים בענין קיום התורה ומצות“.
 ד.ה. אַז ביי אַלע ד' סוגים איז דאָ דער
 קיום פון ביידע ענינים – קיום התורה
 ומצות, לימוד (ידיעת) התורה און קיום
 המצות. וי"ל שפירוש זה מוכרח שהרי
 דער סוג פון „לולב“ – לימוד התורה
 כדבעי, איז אויך מקיים מצות, היות אַז
 לימוד מביא לידי מעשה²⁹; און דער
 וואָס טוט מעשים טובים (מצות) האָט
 ידיעת התורה, צו וויסן ווי צו מקיים זיין
 מצות. ומזה מובן אויך בנוגע דעם סוג
 „ערבה“, אַז אויך ביי די אידן פון דעם
 סוג איז דאָ קיום התורה ומצות (בפועל).

נאָר דער פירוש (הפנימי) אין דברי
 המדרש איז, אַז דער חילוק באַשטייט
 אין דעם אופן ואיכות פון זייער קיום
 התורה ומצות: תורה איז פאַרבונדן מיט
 מעלת השכל, און מעשים טובים – מיט
 מעלת המדות; און דאָס איז דער חילוק
 צווישן די ד' סוגים: „אתרוג“ איז מרמז
 אויף די אידן וואָס אין זייער קיום
 התומ"צ איז דאָ סיי מעלת השכל און סיי

לויט אבא שאול, וויבאלד די מצות
 ערבה איז אָנגעזאָגט געוואָרן און
 ווערט אָפגעלערנט פון פסוק „ערבי
 נחל“ וואָס שטייט מפורש בערבה שב-
 לולב, איז דער חפצא פון דער ערבה
 שבמקדש דער זעלבער ווי ביי דער
 ערבה שבלולב, נאָר מ'לערנט בלויז
 אַרויס אַז ס'איז אַ באַזונדערע מצוה
 אָדער עכ"פ פעולה בערבה.

אָבער די רבנן וואָס האַלטן ערבה
 שבמקדש איז הלכה למשה מסיני²⁶ און
 ענינה וחיובה האָט ניט קיין שייכות צום
 פסוק „ערבי נחל“ וואָס שטייט ביי ערבה
 שבלולב קען (– דאָרף) אויסקומען, אַז
 די מצות ערבה האָט אויך אַן אַנדער
 גדר, אַן אַנדער חפצא, כנ"ל.

ד. דער ביאור פנימי אין דעם וואָס
 מצות ערבה איז אַ באַזונדער סוג חפצא
 ווי די ערבה שבלולב:

בנוגע דעם תוכן ענינה של ערבה
 זאָגט כ"ק מו"ח אדמו"ר²⁷, אַז „ערבה הם
 אנשים פשוטים דקיום המצות הוא רק
 באמונה פשוטה“. ויש לומר, אַז דערמיט
 ברענגט זיך אַרויס אַן עומק אין דברי
 המדרש הידועים²⁸, אַז די ד' מינים זיינען
 כנגד די ד' סוגים פון אידן: אתרוג זה
 יש בו טעם ויש בו ריח. . ישראל. .
 שיש בהם תורה ויש בהם מעשים טובים,
 כפות תמרים. . יש בו טעם ואין בו ריח
 .. ישראל. . שיש בהם תורה ואין בהם

(26) ראה תוד"ה והביאו (שם מג, סע"ב) –
 דלאבא שאול בעי משלכם גבי ערבה שבמקדש
 כמו בלולב, ולרבנן דערבה הוי הלכה למשה
 מסיני „לא גמרי משלכם“.

ולהעיר מקרית ספר למבי"ט שם ספ"ז: ואין
 אדם יוצא ידי חובתו בערבה שבלולב מדאצטריך
 הל"מ.

(27) ד"ה יו"ט של ר"ה תשי" ספ"א.

(28) ויק"ר פ"ל, יב.

(29) ראה בארוכה לקו"ש ח"ד ע' 1161 ואילך.

רופן „אחווה“³⁴, ווייל גדלים באחוה³⁵; און אתרוג איז „דר באילנו משנה לשנה“ – אין אים ווערן פאַראייניקט אַלע פיר שינויי אויר פון די ד' תקופות השנה, און נאָכמער: ער איז גדל מכולם.

דאָס וואָס געוויסע זאָכן אין וועלט האָבן אין זיך דעם ענין האחדות – כאָטש אַז מצד טבע הישות פון עולם וואָלט ביי זיי געדאַרפט זיין די תכונה פון התחלקות ופירוד ווי עניני עולם (מל' העלם) – נעמט זיך דערפון וואָס אין זיי איז מאיר די פשיטות שלמעלה, „אחדות הפשוטה“³⁶. און די פשיטות שלמעלה טוט אויף דעם יחוד והתכללות אין יעדן פון די פיר מינים, אַז אויך בגלוי הערט זיך ניט אַזוי אָן ביי זיי זייער ישות (מצד טבע העולם), נאָר (אויך) זייער ביטול, וואָס טוט אויף ביי זיי אחדות בגלוי³⁷.

אַבער אויך אין דער תכונת האחדות פון די ד' מינים גופא, זעט מען אַ חילוק: ביי די ג' מינים, אתרוג לולב והדס, איז די אחדות אין יעדן בפ"ע – אין די בלעטער פון דעם לולב אָדער בד הדס עצמם („עליו כפותין“, „תלתא בחד קי"נא“) און עד"ז דער אתרוג (וואָס איז „דר באילנו כו“) – אַבער ניט אַ התאחדות פון איין לולב, הדס און אתרוג מיט אַ צווייטן לולב כו'.

משא"כ ערבה, וואָס באַ איר איז די התאחדות אין דעם וואָס איין ערבה וואָקסט ב„אחוה“ ואחדות מיט די אַנ-דערע ערבות.

מעלת המדות; אין „לולב“ זיינען מרומז די אידן וואָס האָבן (בעיקר) מעלת השכל און אין „הדס“ – (בעיקר) מעלת המדות; און „ערבה“ איז מרמז אויף די אנשים פשוטים וואָס אין זייער קיום פעלט סיי מעלת השכל סיי מעלת המדות, און זייער קיום איז נאָר מיט אמונה פשוטה.

איז פון דעם גופא פאַרשטאַנדיק, אַז אויך אין סוג „ערבה“ איז דאָ אַ מעלה³⁸ לגבי די אַנדערע ג' מינים. וכידוע דער וואָרט פון בעש"ט³¹, אַז די פשיטות פון אנשים פשוטים איז איין זאָך מיט פשיטות העצמות³².

ה. דער עילוי הנ"ל אין דעם סוג אידן פון „ערבה“ – וואָס דוקא אין זיי דריקט זיך אויס דער ענין הפשיטות – שפיגלט זיך אָפּ אויך אין דער ערבה כפשוטה:

עס איז ידוע³³ דער ביאור הטעם פאַרוואָס די מצוה „ולקחתם לכם גו"ב באַשטייט דוקא פון די פיר מינים, ווייל אין זיי איז ניכר ונרגש די תכונה פון אחדות:

לולב איז „עליו כפותין“ (אַלע זיינע בלעטער זיינען צוזאַמענגענומען, בה-תאחדות); הדס זיינען די בלעטלעך „תלתא בחד קינא“; ערבות ווערן אָנגע-

(30) ראה לקו"ת ש"ה"ש (כו, ד): וכמו נו"ה נק' בדי ערבות שאין בהם טעם כו' אעפ"כ שרשן גבוה יותר כו'. וראה גם אוה"ת ויקרא (כרך ד) ע' אקט ואילך.

(31) ראה לקו"ד ח"ג תצא, ריש ע"ב. ח"ד תקעו, ב ואילך.

(32) ראה גם לקו"ש חכ"ב ע' 134 ואילך.

(33) סה"מ תקט"ח ע' תמו. סידור שער הלולב רסד, ד ואילך. המשך וככה תרל"ז פפ"ז. שם פצ"ג ואילך.

(34) שבת כ, סע"א.

(35) כן הובא בסה"מ וסידור שם (ובכ"מ בדא"ח) – מפרש"י שבת שם. ובפרש"י שלפנינו ליתא.

(36) סה"מ וסידור שם.

(37) וראה גם לקו"ש ח"ט ע' 358.

צוליב זייער אחדות, נאָר) צוליב זייערע מעלות (טעם וריח).

משא"כ ביים סוג „ערבה“ וואָס האָט ניט קיין מעלות גלויות (אין בו טעם ואין בו ריח), שטייט דער ענין האחדות בגלוי ובפשטות, ביז אַז אויסער דעם טעם האחדות איז ניטאָ קיין סברא פאָרוואָס די ערבה איז איינער פון די ד' מינים – ווייל די פשיטות העצמות איז ביי איר בגלוי אין איר טבע און אפילו אין איר נאָמען.

– ע"ד ווי מ'זעט דעם חילוק ביי אידן³⁹, וואָס אע"פ אַז ביי יעדן אידן איז פאָראַן אַ „חלק אלקה ממעל ממש“⁴⁰, וואָס איז פאָרבונדן מיט פשיטות העצמות, זעט מען אָבער אַז ביי די אידן וועלכע זיינען „רייד“ אין שכל ומדות זיינען אַט די מעלות גלויות מעלים אויף דער אמונה פשוטה – די פשיטות ותמימות שמצד עצם הנשמה;

דוקא ביי אנשים פשוטים, וועלכע האָבן ניט קיין מעלות גלויות (פון שכל ומדות), איז ביי זיי די אמונה פשוטה בגלוי, וואָס זייער פשיטות איז, כנ"ל, איין זאָך מיט פשיטות העצמות.

ז. עפ"ז איז אויך מובן דער אויפטו (און ענין מיוחד) פון מצות ערבה שבמקדש אויף דער ערבה שבלולב:

די ערבה שבלולב, אע"פ אַז מצד עצמה זיינען אין איר ניטאָ קיין מעלות גלויות און דערפאָר הערט זיך אין איר ביתר שאת די מעלת האחדות, „גדלים

און וויבאלד אַז די אחדות באַ ערבה איז אין אַ ברייטערן אופן ווי ביי די אַנדערע דריי מינים³⁸ [ביז אין אַן אופן הפכי פון טבע העולם, וואָס איז בהתחלקות ופירוד צווישן איינעם מיטן צווייטן], איז מובן, אַז דאָס איז דערפאָר וואָס אין אים איז מאיר בגלוי יותר די פשיטות שלמעלה ווי ביי די אַנדערע ג' מינים.

און דאָס איז אויך דער טעם וואָס דוקא ביי ערבה איז די אחדות פאָרבונדן מיט זיין נאָמען – נק' אחווא (משא"כ ביי די אַנדערע מינים).

ו. ויש לומר, אַז דער טעם הדבר (וואָס דער ענין האחדות איז מער בגלוי ביי ערבה) איז פאָרבונדן מיט דעם ענין הנ"ל גופא:

ביי די אַנדערע סוגים, „לולב“, „את-רוג“ ו„הדס“, וויבאלד אַז יעדע פון זיי האָט אין זיך (אַ מעלה, אָדער) מעלות פרטיות פון שכל ומדות – יש בו טעם (לולב) יש בו ריח (הדס), אָדער יש בו שניהם (אתרוג) – זיינען די „מעלות“ גלויות (דשכל ומדות) מעלים אויף דער „פשיטות“ שמלמעלה וואָס איז דאָ אין זיי, ובמילא – אויף דעם ענין האחדות שבהם (וואָס נעמט זיך, כנ"ל, דערפון וואָס אין זיי איז מאיר די פשיטות דלמעלה). ביז אַז מ'קען מיינען, אַז דאָס וואָס מ'האָט זיי אויסגעקליבן איז (ניט

38) בהמשך וככה שם פצ"ד שבאתרוג יש בו יתרון על הג' מינים שבלולב שנמצא בו כח לאחד גם האוירין בו וגם גדל מכל האויר. אבל ענין זה אינו נראה בגלוי בגוף גידול האתרוג בכל זמן, שצריך לידע ולראות שהוא דר באילנו משנה לשנה, וגם גדל מהם. משא"כ בערבה שנראה בפשטות ובגלוי לכאור' בעצם גדילתן שגדלין באחיה.

39) ראה ד"ה אין הקב"ה בא בטרוניא תרפ"ה (בסה"מ קונטרסים ח"ג) ובסה"מ אידיש. ד"ה אני ישנה (בסה"מ אידיש ובסה"מ תש"ט). ועוד.

40) תניא רפ"ב.

און דערפאר איז ערבה „אין ניטלח אלא בפני עצמה, ואין אדם יוצא ידי חובתו בערבה שבלולב“⁴³, און אויך איר שיעור איז ניט בדומה צום שיעור הערבה דלולב – „שלשה עלין לחי“⁴⁴, נאך „אפילו עלה אחד בבד אחד“, וואָס דאָס באַדייט אַז ס'איז (ניט קיין אחדות וואָס איז צונויפגעשטעלט פון פרטים, נאָר) אחדות פשוטה.

ח. עפ"ז איז מובן פארוואָס די ערבה שבמקדש איז הלכה למשה מסיני און ניט אַן ענין המפורש (און אפילו ניט אַן ענין הנלמד פון אַ פסוק) בתורה שבכתב –

ע"ד המבואר בלקו"ת⁴⁵ וועגן דעם חילוק צווישן ניסוך המים בשבעת ימי החג וואָס איז אַ הלכה⁴⁶ למשה מסיני⁴⁷, און ניסוך היין וואָס איז „מפורש בתושב"כ בהדיא בכמה מקומות“⁴⁸, אַז ניסוך המים נעמט זיך פון אַ העכערער מדריגה ווי ניסוך היין, דערפאר קען ער ניט אַראָפקומען אין כתב, אין אַ ציור אותיות בתושב"כ, כמבואר שם בארוכה;

באחוונוא, פונדעסטוועגן, וויבאלד מ'איז איר מחבר ומצורף צוזאַמען מיט די אַנדערע דריי מינים, ביז אַז זיי ווערן איין מצוה, דערפאר איז דער ענין הפשיטות שבה (וואָס קומט לידי גילוי דוקא דורך העדר המעלות, כנ"ל) ניט „בטהרתו“: דורך דעם איגוד וחיבור מיט די אַנדערע מינים ווערן נתוסף מעלות אויך אין דער ערבה.

משא"כ ערבה שבמקדש איז מצותה וענינה – אַ באַזונדער ערבה, וואָס האָט ניט קיין קשר וחיבור מיט אַנדערע מינים וסוגים (בעלי מעלה)⁴¹ – דאָס איז אַזאַ מצוה אין וועלכער ס'איז ניטאָ קיין העלם מצד מעלות כו' און פשיטות העצמות שטייט אין איר בגלוי.

ויש לומר אַז דאָס איז דער טעם הדיעות⁴² אַז בשעת מ'איז מקיף שבע פעמים דעם מזבח בהושענא רבה איז די הקפה בלויז מיטן לולב ומיניו און ניט מיט דער ערבה, וואָס איז אַ מצוה בפ"ע.

(41) ויש לקשר זה עם שיעור היומי (ג"פ ליום) ברמב"ם להושענא רבה (תשמ"ה) – הל' פסולי המוקדשין פ"א יג – שבו מדובר (פ"א) ע"ד מנחות, שהוא קרבן דלי דלות (ולהעיר ממז"נ ח"ג פמ"ו), שדוגמתו הוא ענין הערבה, שאין בו טעם ואין בו ריח ולגבי שאר ג' המינים הרי היא בבחינת „דלי דלות“, וע"פ הנ"ל מובן שעיקר דלי דלות הוא בהערבה כשהיא בפ"ע ביום ערבה – שאפילו המעלה ד„שכן לאתרוג“ אין לה, ודוקא מ„הושענא“ זו, נעשה – הושענא רבה.
(42) בגמ' (סוכה מג, ב) וכן להלכה – רמב"ם הל' לולב שם הכ"ג. ועד"ז לענין הקפה בזה"ז – ראה רמ"א או"ח שם ס"ז: ויותר טוב שלא ליטלה עם הלולב כלל, ואף הנוטלה עם הלולב נ"ל שלאחר שהקיף יסיר הלולב מידו ויאחז הערבה שהם הושענות שעושין לבד כו'.

(43) לשון הגמרא שם מד, ריש ע"ב. וראה לעיל לשון הרמב"ם.

(44) רמב"ם שם הל"ח.

(45) חגה"ע שם, ד ואילך. וראה גם סידור שער הסוכות רסח, א ואילך.

(46) „והוא הלכה למשה מסיני (סוכה לד, א. זבחים קי, ב*) שאינו מפורש בהדיא בתושב"כ רק דרבנן סמכוה אקראי“ (לקו"ת שם בריש המאמר עט, ד).

(47) רמב"ם הל' תמידין ומוספין פ"ה ה"ו – משיעור דימי חגה"ס (תשמ"ה).

(48) כ"ה בלקו"ת שם בריש המאמר.

(* כן נסמך בלקו"ת שם. וכ"ה בסוכה מד, א. תענית ג, א (בסוגיא דניסוך המים). מו"ק ג, ב. ואכ"מ.

(* ובמ"א שם טק"ח: והאר"י הזהיר מאד שלא לחברם וכן יש לנהוג. ראה פרע"ח שער הלולב פ"ו. שער הכוונות ענין סוכות דרוש ו' בסופו. ועוד.

זיינען נאך העכער במעלתן פון ניסוך המים וואָס איז (עכ"פ) אַ הלכה למשה מסיני.

וואָרום⁵⁵ דער ענין פון מנהג ישראל, דאָס וואָס אידן פירן זיך אַזוי, ווייזט אַז דאָס איז פאַרבונדן מיטן שורש פון נשמות ישראל, וואָס איז קדמה לתורה⁵⁶ העכער פון תורה – מצד דעם וואָס די פשיטות פון אידן איז איין זאך מיט פשיטות העצמות, ווערן אין זיי דער- הערט אויך די ענינים וואָס זיינען הע- כער פון נמשך ווערן אין כתב וציור – והיינו ווי חכמתו ורצונו ית' זיינען נתגלה געוואָרן אין תורה ומצותי און אויך של דברי סופרים – און זיי פירן זיך אַזוי אָן אַ הוראה וציורי באיזה אופן שהוא.

און מצד דעם וואָס אידן פירן זיך אַזוי, מצד וואָס דאָס איז מנהג ישראל, ווערט אויפגעטאָן אַז דאָס זאָל ווערן תורה – „מנהג ישראל (ווערט) תורה הוא“, כמבואר במקום אחר⁵⁷.

דהושע"ר, ובפרט שמנהג הנביאים הוא „חביטת הערבה“, כנוסח היהי רצון (שאומרים) לאחר חביטת הערבה), וכמפורש ברמב"ם שם. וצ"ע. ואכ"מ.

(55) בהבא לקמן – ראה לקו"ש חי"ט ע' 385 ואילך. וש"נ.

(56) ב"ר פ"א, ד.

(57) ע"פ כהנ"ל מובנת השייכות דהושע"ר לשמע"צ (ושמח"ת) הושע"ר הוא ערב שמע"צ*, כי גם יום הערבה חביטת הערבה שבהושע"ר הוא מנהג, ובה דוקא מתבטאה בחי' הפשיטות שלמעלה (יותר מערבה שבלולב), בדוגמת השמחה וההקפות שבשמע"צ דהוא דוקא מנהג, ובהשמחה דהקפות ורקדים בס"ת מעוטף, כי השמחה היא לא מצד לימוד התורה כ"א מצד

עד"ז איז די מעלה פון דער ערבה שבמקדש אויף ערבה שבלולב, וואָס קומט ניט אַראָפּ אין אַ ציווי מפורש בתושב"כ, ווייל דאָס נעמט זיך פון אַזאַ מדריגה וואָס איז העכער פון קומען לידי גילוי אין תורה בכתב וציור.

וואָס בנפש האדם איז דאָס פאַרבונדן מיט אַזאַ הויכער מדריגה אין דער נשמה, וואָס איז פאַראיינציקט מיט דעם אויבערשטן – פשיטות הנפש, וואָס מ'דאַרף אַ אידן ניט מצוה זיין אויף דעם בפירוש באופן פון אותיות מפורשות בתושב"כ.

ט. לפי הנ"ל איז מובן, אַז דער ענין פון ערבה בזמן הזה, וואָס „נטלין אותה“ נאָר ביום השביעי און וואָס איז (בזמן הזה) אפילו ניט קיין ענין פון הלכה למשה מסיני, נאָר „מנהג נביאים“⁴⁹ [ובפרט לויט דעם פירוש בראשונים⁵⁰ אַז מנהג נביאים מיינט (ניט אַז הנהיגו את העם⁵¹, נאָר) אַז „מנהג“⁵² שנהגו כן והעם רואים ועושים כמותם מאליהם"] –

איז דאָס גופא אַ באַווייז אַז בפנימיות איז זי נאָך העכער ווי מצות ערבה שבמקדש, וואָס איז הלכה למשה מסיני. ע"ד המבואר בלקו"ת דאָרטן⁵³ וועגן „הקפות שבשמע"צ שלא נכתבו אפילו בתשבע"פ ואינו אלא מנהג“⁵⁴, אַז זיי

(49) סוכה מד, א ואילך (וראה ר"ח שם). רמב"ם הל' לולב שם סוף הכ"ב.

(50) מאירי סוכה שם. ספר המכתם בשם י"א. ריטב"א שם. ועוד.

(51) פרש"י שם מד, א ד"ה מנהג.

(52) ל' המאירי שם. ועד"ז בהשאר.

(53) פ, סע"ג. סידור שם רסט, ב.

(54) בסידור שם „והוא ענין המנהג נביאים בהקפות שאינו גם מד"ס אלא מנהג נביאים בלבד ודל". ודוחק גדול לומר שמרמז בזה גם להקפות

(* להעיר מלבוש שם ס"ג „וכל המנהגין הללו (כולל חביטת ערבה בהושע"ר) הם משום שמחה“.

דלא מקלע יום ערבה בשבת⁵⁹ כדי עס זאָל ניט בטל ווערן נטילת ערבה, איז דערפאַר ווייל ערבה איז גרינגער און מ'איז חושש אַז „אתי לפקוקי בה" און דערפאַר האָט מען דאָס געדאַרפט מחזק זיין („עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה") –

י"ל אַז בפנימיות איז דער טעם – צוליב דעם וואָס ערבה איז פאַרבונדן מיט אַ העכערער מדריגה: דהיינו, ווייל אין דער ערבה (וואָס איז מנהג נביאים) דריקט זיך אויס פשיטות העצמות בטהרתו, דעריבער איז דאָס באופן אַז מ'איז אַלעמאַל, יעדער יאָר, מקיים מצות ערבה באופן שוה אַן קיין שינוי;

און דאָס איז אַן ענין פון חיזוק מצ"ע, ביז אַז דאָס פועלט אין זמן פון וועלט, אַז ב"ד איז מעבר החדשים כו' און מ'איז מסדר קביעות הלוחות לכל השנים באופן אַז ס'זאָל ניט אַנרירן דעם נטילת ערבה ביום ערבה.

(משיחת ליל הושענא רבה תשד"מ)

(59) ל' התוס' סוכה שם (מג, ב).

יו"ד. עפ"ז יש לבאר דעם פנימיות הפירוש אין דעם וואָס יום ערבה פאַלט ניט אויס בשבת⁵⁸:

אע"פ אַז בפשטות ובחיצוניות, איז דער טעם וואָס „גם עכשוו אנו מחשבין

עצם ובחי' פשיטות שבתורה, ולכן שמחים בה כל ישראל בשווה, כמבואר בכ"מ (ראה ד"ה להבין ענין שמח"ת תש"ה תש"ו בתחלתם ובסופם. סה"מ תש"י ע' 72. וראה לקו"ש ח"ד ע' 1166 ואילך. ובכ"מ).

(58) ואולי י"ל שגם ערבה שבמקדש שהיא הלכה למשה מסיני, זה שזוקפין אותה בשבת כשחל יום השביעי להיות בשבת (בפנימיות הענינים עכ"פ) הוא למעלה יותר מזה ש"בזמן שביהמ"ק קיים הי' לולב ניטל ביום הראשון שחל להיות בשבת" (רמב"ם שם הט"ז), כי בלולב זה שדוחה שבת הוא מצד מצותה, ובלשון הרמב"ם (שם הי"ג) „מצות לולב להנטל ביום ראשון של חג בלבד בכל מקום ובכל זמן ואפילו בשבת שנאמר ולקחתם לכם ביום הראשון", והיינו שאי"ז דחיית שבת, כ"א שזהו זמנה. משא"כ בערבה שבמקדש ש"זוקפין אותה בשבת כדי לפרסמה שהיא מצוה" (אף שמצ"ע לא הו"ל לנטול גם בשבת), ה"ז מדגיש תוקף ומעלת ענין ערבה שנוטלה גם בשבת [שלכן לא תקנו שידחה ביו"ט ראשון כי „לא מוכחא מילתא אמרי לולב הוא דקא דחי" (סוכה מג, ב)]. אבל אעפ"כ אי"ז דומה לערבה בזה"ז שהיא מנהג נביאים, שהיא למעלה יותר, כדלקמן בפנים.

